

ข่าวประชาสัมพันธ์

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดเชียงราย
<http://www.aopdh11.doae.go.th>

ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑๓ ปักษ์แรก ประจำเดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๕๘

ปทุมมา ไม้ดอกพันธุ์ไทย

ปทุมมา หรือ "ทิวลิปสยาม" ไม้ดอกพันธุ์ไทยแท้เป็นพืชในวงศ์ *Curcuma* เช่นเดียวกับขมิ้น และขิง มีถิ่นกำเนิดดั้งเดิม อยู่ในบริเวณภาคเหนือ ภาคอีสาน และบางส่วนของภาคตะวันตกของไทย ประวัติของปทุมมาเริ่มจาก พระยาวิจิตรนันทน์ พบดอกไม้พื้นเมืองในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีชื่อท้องถิ่นว่า กระเจียวบัว เพราะรูปร่างช่อดอกคล้ายดอกบัว จึงนำไปถวาย พระวินัยโกศล วัดเจติยหลวงวรวิหาร จังหวัดเชียงใหม่ จึงเปลี่ยนจากกระเจียวบัว เป็นปทุมมา ต่างประเทศให้ความนิยมปทุมมามากกว่าคนไทยเองเสียอีก โดยนิยมเรียกปทุมมาเป็นภาษาอังกฤษว่า *Siam Tulip* หรือทิวลิปสยาม นั่นเอง เนื่องจากมีลักษณะคล้ายต้นทิวลิปหลายอย่าง เช่น ปลุกจากเหง้า มีลำต้นเทียม และดอกคล้ายบัว

ปทุมมา มีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Curcuma alismatifolia* อยู่ในวงศ์ *Zingiberaceae* เช่นเดียวกับกระเจียว ขิง ขมิ้น ฯลฯ เป็นพืชล้มลุกที่มีลำต้นใต้ดินทำหน้าที่สะสมอาหาร เรียกว่า เหง้า หรือหัว

ราก : เป็นรากฝอย รากบางส่วนสะสมอาหารใกล้ปลายราก ทำให้รากบวมเป็นตุ่มขนาดใหญ่สีขาว

ลำต้น : เป็นลำต้นเทียมเกิดจากตาข้างของเหง้า ประกอบด้วย กาบใบห่อรวมตัวกันแน่น งอกขึ้นดินขึ้นมาในฤดูฝน

ใบ : เป็นใบเดี่ยวรูปหอก มีขนาดต่างกันขึ้นอยู่กับสายพันธุ์

ดอก : ออกที่ปลายยอดของลำต้นเทียม ลักษณะเป็นช่อดอกแน่น มีใบประดับโอบรอบโคนช่อดอกย่อย ทำให้เห็นใบประดับเรียงซ้อนกัน โดยเรียงกันเป็นเกลียวหรือเป็นแถว ช่อดอกมีลักษณะคล้ายทรงกระบอกหรือกระสวย ส่วนโคนของใบประดับเชื่อมติดกันเกิดเป็นลักษณะคล้ายถ้วยซ้อนกัน ดอกจริงจะ

อยู่ในชอกของใบประดับ แต่ละใบประดับจะมีดอกอยู่รวมกันหลายดอก ดอกในช่อเดียวกันจะบานไม่พร้อมกัน ปกติปทุมมาจะออกดอกในฤดูฝน โดยเฉพาะช่วงเดือนสิงหาคม และจะทิ้งดอกและใบเหลือแต่เหง้า หรือลำต้นใต้ดินในฤดูหนาว ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนเป็นต้นไป ซึ่งเป็นระยะพักตัว จนถึงฤดูฝนจึงงอกใบขึ้นพ้นพื้นดินอีกครั้งหนึ่ง

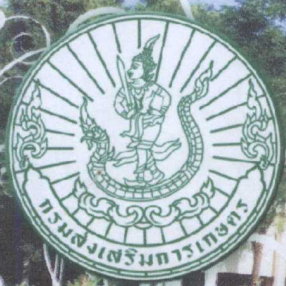
สายพันธุ์ที่นิยมปลูก

เช่นสายพันธุ์ ขาวดอกตุง แดงดอยตุง ซ็อกโกแลต เชียงใหม่พิงค์ แอนนา แดงระฆัง

การปลูกและการดูแลรักษา

สภาพแวดล้อมทั่วไป

ปทุมมาชอบเจริญเติบโตในที่ที่มีแสงแดดจัด ประมาณ ๗๐ - ๑๐๐% ดินที่เหมาะสมเป็นดินทรายที่มีอินทรีย์วัตถุสูง มีการระบายน้ำดี จะทำให้การเจริญเติบโตของหัวพันธุ์สมบูรณ์ ในแปลงปลูกควรใช้วัสดุคลุมหน้าดิน เพื่อป้องกันการชะล้างของหน้าดิน ปทุมมาสามารถปลูกได้ในทุกภาคของประเทศไทย

ข่าวประชาสัมพันธ์

ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรจังหวัดเชียงราย
<http://www.aopdh11.doae.go.th>

การเตรียมแปลง

ควรไถตากดินนาน ๑๐ - ๑๕ วัน และโรยปูนขาวก่อนปลูก เพื่อช่วยลดปัญหาจากการเกิดโรค ขนาดแปลง ๑.๕ เมตร ระยะปลูก ๓๐ X ๓๐ เซนติเมตร จะปลูกได้ ๔ แถว เพื่อสะดวกและง่ายต่อการดูแลรักษา การปลูก ควรรองพื้นด้วยปุ๋ย ๑๕-๑๕-๑๕ หรือ ๑๖-๑๖-๑๖ และโรยปุ๋ยรอบโคนต้น ทุกเดือน ในอัตรา ๐.๕ - ๑ ข้อนก้าแพต่อต้น (ข้อนปาดไม้ใช้ข้อนพูน) ลักษณะการวางเหง้าปลูกแบบวางเหง้านอน จะได้ช่อดอกมากกว่า ทั้งนี้เกษตรกรสามารถปลูกเพื่อผลิตช่อดอกและผลิตเหง้าในเวลาเดียวกัน

การให้น้ำ

ควรให้น้ำอย่างน้อยวันละ ๑ ครั้ง ยกเว้นฝนตก ต้องดูแลเรื่องความชื้นในดินให้เพียงพอและสม่ำเสมอ การให้น้ำที่ดีไม่ทำให้ดอกเสียหายคือการให้น้ำแบบสปริงเกอร์และคลุมด้วยฟางเพื่อช่วยรักษาความชื้น หลังจากที่ถูกพุ่มมาเติบโตเต็มที่ ออกดอก จนกระทั่งดอกโรย ใบไหม้และเหลืองจนถึงช่วงที่ใกล้ลงหัวแล้ว ช่วงนี้เริ่มรดน้ำ เพื่อให้ต้นยุบตัวและทำให้เก็บผลผลิตได้เร็วขึ้น

การเก็บเกี่ยวและการบรรจุหีบห่อ

การตัดดอกควรตัดดอกในระยะที่ดอกจริงบานแล้วทั้งหมด ๓ - ๕ ดอก โดยให้ใบติดมาด้วย ๑ - ๒ ใบ ควรเก็บเกี่ยวในตอนเช้า และแช่โคนก้านช่อดอกในน้ำสะอาดทันที การเก็บเกี่ยวหัวพันธุ์ เมื่อใบ และลำต้นเตรียมแห้งและยุบตัวลง เหลือแต่เหง้าและตุ่มรากฝังตัวอยู่ในดิน ในช่วงนี้ต้องเริ่มรดน้ำ เพื่อให้หัวพันธุ์มีการสะสมอาหารที่หัวเต็มที่ และป้องกันไม่ให้เหง้าและรากสะสมอาหารเน่า แต่ก่อนขุดควรรดน้ำจะช่วยให้ดินอ่อนตัวลงเพื่อความสะดวกในการขุด และแยกหัวพันธุ์ที่ขุดได้ออกจากดินหลังจากขุดแล้วต้องนำไปล้างทำความสะอาด แล้วนำมาจุ่มน้ำยาฆ่าเชื้อราและแมลง ผึ่งบนตะแกรงในที่ร่ม ระบายอากาศดีเพื่อให้ผิวของเหง้าแห้งสนิท

เกษตรกรท่านใดสนใจ สามารถสอบถามรายละเอียดข้อมูล หรือศึกษาดูงานได้ที่ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตร จังหวัดเชียงราย เลขที่ ๑๑๒ หมู่ที่ ๗ ตำบลป่าอ้อดอนชัย อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย ๕๗๐๐๐ โทรศัพท์ (๐๕๓) ๑๗๐๑๐๔